

أصول السنة

TRAKTÁT

O ZÁKLADECH SUNNY

للإمام الحافظ عبد الله بن الزبير الحميري

Imám a háfiz Abú Bekr 'Abdulláh ibnu z-Zubejr

al-Humejdí

Překlad: Alí Větrovec

www.e-islam.cz 2013

ÚVOD

Dílo ar-Risáletu fí usúli s-sunna je vedle Abú Hanífova díla Fikhu l-Akbar (do češtiny přeložené kolektivem e-Islam.cz jako Největší porozumění) a v originále nedochovaného věroučného traktátu nadiktovaného Sufjánem as-Sewrím jeho učedníkům¹ jedním z nejstarších pojednání o 'akídě, tedy islámské věrouce. Časově těsně předchází nejslavnějšímu dílu z tohoto období, *Usúlu s-Sunně* z pera slovuťného imáma Ahmeda ibn Hanbela.

Pochází z ranné 'abbásovské doby, kdy vrcholilo překladatelské úsilí, které přineslo arabskému jazykovému prostředí tehdejších muslimů nejen mnoho pozapomenutých poznatků, nashromážděných starověkými civilizacemi Východu i Západu, ale také mnoho nebezpečných teologizujících metafyzik, se kterými brzy začala přicházet do kontaktu i vrstva islámských učenců.

Doba, v níž vzniklo toto dílo je charakterizována prudkým rozmachem falsafy², mu'tezily³ a kelámu⁴. Pamatovala krvavé násilnosti, které muslimská umma zakusila od cháridžovců a nejrůznějších ší'itských frakcí. V díle, které zde čtenářům předkládáme, nacházejí všechny tyto vnější impulzy svou odezvu, neboť autor se patrně cítil potřebu vymezit se vůči nim a popsat alternativu, kterou představovala originální věrouka, vystavená výhradně na bázi Koránu a Sunny v opozici k pozdějším výmyslům, zděděná po generacích Prorokových صلى الله عليه وسلم společníků a jejich přímých následovníků.

V našem překladu jsme vycházeli z arabského originálu v revizi Abdulláha ibn Júsufa al-Džudaj'a. Pro kontrolu jsme užili anglického překladu Amra ibn Dželála Abú r-Rub'a, uveřejněném na serveru IslamLife.com. Všechny poznámky pod čarou jsou naším dílem.

V Mikulově, 18. safaru 1435

Alí Větrovec

¹ Uvádí jej se svým isnádem imám al-Lálikáí v *Šerhu usúli l-i'tikádi ahli s-sunneti we l-džemá'a*.

² Myšlenkový proud přinášející a hájící v islámském kontextu dědictví aristotelovské a novoplatónské metafyziky, někdy orientalisty nesprávně vnímaný jako islámská filozofie.

³ Myšlenkový proud přistupující k textům Koránu a Sunny prizmatem falsafy. Odmítali víru v atributy Boží, zastávali tezi o stvořenosti Koránu, jenž podle nich nebyl nestvořeným slovem Božím, věřili v existenci třetího stavu mezi vírou a nevírou, popírali růst a klesání víry, Boží předurčení a odmítali veškeré aspekty víry v nepoznatelné, které se přičili jejich rozumu, jako vidění Alláha v Ráji apod. Jako první v islámském světě ustavili orgán myšlenkové cenzury nazývaný *mihna*, který měl za úkol hledat a potlačovat jakékoli názory, které byly v rozporu s oficiální mu'tezilovskou doktrínou.

⁴ Myšlenkový proud definovatelný jako spekulativní teologická rétorika, který si kladl za úkol odmítnout teze mu'tezily a dospět k pravdám Koránu a Sunny pomocí terminologie a metodických nástrojů nabízených falsafou. Mezi nejvýznamnější frakce kelámu patří aš'aríjja a máturídíjja.

O AUTOROVI

Imámovo celé jméno zní Abdulláh ibnu z-Zubejr ibn Anesa ibn 'Ubejdulláh ibn Usáma, známý pod kunjáj⁵ Abú Bekr, al-Kureší al-Asdí al-Humejdí al-Mekkí. Zemřel roku 220 hidžry.

Jak napovídají jeho nisby⁶, pocházel z kmene Kurejš a svůj život spojil s posvátnou půdou Mekky. Byl též nazýván imámem mekkánského al-Harámu. Je autorem slavného al-Humejdího *Musnedu*.⁷

Jeho učiteli byli Fudajl ibn 'Ijjád a Sufján ibn 'Ujejna⁸, se kterými se družil nejvíce, dále také al-Wákí'⁹ a aš-Šáfí'¹⁰ a mnozí další.

Mezi jeho studenty patří al-Bucháří, který od něj traduje první hadís své veleslavné sbírky, dále Abú Hátim ar-Rází a Abú Zur'a ar-Rází¹¹, Abú Bekr Muhammed ibn Idrís al-Mekkí a mnozí další.

Mnoho učenců doložilo vysoké kvality imáma al-Humejdího:

Abú Hátim pravil „Mnoho lidí doložilo návaznost mezi al-Humejdím a Ibn 'Ujejnou. On je hlavním studentem Ibn 'Ujejny, je sikka¹² a je imámem.“

Ja'kúb al-Fesúwí řekl: „Al-Humejdí nám vyprávěl a nikdy jsem neviděl žádného člověka vyznávat islám upřímněji, než jeho.“

Al-Hákim pravil: „al-Bucháří se žádného hadísu, který našel u al-Humejdího, nikdy nezřekl pro žádný jiný.“

Muhammed ibn Sehl al-Kahtání uvedl od ar-Rabí'a ibn Sulejmána, že slyšel aš-Šáfí'ího říci: „Od Sufjána ibn 'Ujejny al-Humejdí zaznamenal deset tisíc hadísů.“¹³

Muhammed ibn Ishák al-Merúzí pravil: „Slyšel jsem Isháka ibn Ráhawejha říci: „Imámy naší dnešní doby jsou aš-Šáfí'í, al-Humejdí a Abú 'Ubejd.“¹⁴

⁵ Přídomek nejčastěji (ale ne vždy) podle syna.

⁶ Přídomek nejčastěji podle místa původu, působení, kmene atd., ale také někdy podle mezhebu, myšlenkového směru, zastávané funkce apod.

⁷ Arab. مسند musned je dílo z oblasti vědy o hadísech, kde jsou hadísy seskládány nikoli tematicky, ale podle jejich vypravěčů. Takových děl byla celá řada a tvoří v dějinách nauky o hadísech celou jednu dějinnou epochu, přibližně odpovídající době, v níž imám žil a předcházející době velkých kompendií Sahíh. Nejznámějším autorem sbírky hadísů s názvem musned je Ahmed ibn Hanbel.

⁸ Oba náleží generaci tábí' tábí'ín, třetí generaci po Prorokovi صلى الله عليه وسلم jsou známí jednak svou osobní zbožností a odříkavostí (arab. زهد *zuhd*) a jednak také ohromující znalostí hadísů a islámsko-právní vědy. V jejich díle vrcholí raná hidžáská škola fikhu zvaná *ahlu l-hadís*, která kladla větší důraz na textuální podání oproti rozumovým nástrojům idžtihádu, oproti škole *ahlu r-ra'j* s centrem v Iráku. Dědici hidžázanů jsou z dnešních mezhebů následovníci Málíka, aš-Šáfí'ího a Ahmeda a dědici iráčanů následovníci Abú Hanífy.

⁹ Známý autor děl s převážně historickou tematikou.

¹⁰ Muhammed ibn Idrís aš-Šáfí'í, známý fakíh mudžtehid a zakladatel mezhebu.

¹¹ Význační učenci a obránci Sunny v následující generaci. Dohromady jsou často označováni jako ar-Rázíján, tj. dva ar-Rázíjové.

¹² Ve vědě o hadísech označení spolehlivého a důvěryhodného vypravěče vyhovujícího jak paměti, tak i mravnosti. Nejvyšší stupeň ocenění vypravěče hadísu.

¹³ Všechny citace jsou převzaty ze *Sijeru a'lámi n-nubelá'*, 10/618; a z as-Subkího *Tabekátu š-šáfí'íjja*, 2/140.

¹⁴ Viz *Sijeru a'lámi n-nubelá'*, 10/619; *Tabekátu š-šáfí'íjja*, 2/140.

‘Alí ibn Chalef slyšel al-Humejdího říci: „Dokud jsem já v Hidžázu, Ahmed ibn Hanbel v Iráku a Ishák ibn Ráhawejh v Churásánu, nikdo nám nebude zavazet.“¹⁵

Vůdcovství (imámát) v Sunně mu připisují také Ahmed ibn Hanbel, al-Bucháří, Abú Muhammed al-Kermání, az-Zahebí, al-Lálikái, Ibn Tejmíjja a další.

Imám al-Humejdí je autorem vícero význačných děl, kromě *Musnedu* mimo jiné i *at-Tefsíru*, pojednání o důkazech s názvem *ad-Deálil*.

Dílo Usúlu s-Sunna, které je zde přeloženo, se dochovalo v přepise al-Humejdího žáka Bišra ibn Músá.

¹⁵ Viz *Sijeru a’lámi n-nubelá’*, 10/619; *Tabekátu š-šáfi’íjja*, 2/140.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ □

VLASTNÍ TEXT AL-HUMEJDÍHO TRAKTÁTU O ZÁKLADECH SUNNY

I. Víra v předurčení

Sunnu pro nás představuje také víra v předurčení dobrého i špatného, potěšujícího i hořkého a vědomí, že nic, co člověka postihne, jej nepostihlo bezprávně a nic, co jej nepostihlo, se mu bezprávně nevyhlo. A toto vše je předurčení Alláha Všemohoucího.

II. Víra je jak slovo, tak i čin, stejně jako stoupá, tak i klesá

A věz, že ímán je ustaven jak slovem, tak i činem, roste i klesá a že žádné slovní vyjádření nedostačuje, není-li potvrzeno činem a žádné slovo ani čin nedostačuje, nevychází-li z niterného úmyslu. A žádné slovo, žádný čin ani úmysl není dostačující, nezakládá-li se na Sunně.

III. Dík budiž vzdán Sahábům, necht' je s nimi Alláh spokojen

A prosíme o požehnání pro společníky Proroka Muhammeda صلى الله عليه وسلم , neboť Alláh Vznešený pravil:

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ

A ti, kdož přišli po nich, hovoří: „Pane náš, odpusť nám i bratřím našim, kteří nás předešli ve víře (Hašr:10)

Proto nikdo neuvěří, kromě toho, který pro ně prosí o odpuštění. A kdokoli je proklíná, nebo je znevažuje, ten není na cestě Sunny a nemá právo ani na válečnou kořist, jak nám objasnil Málík ibn Anas, který řekl: „Alláh vznešený rozdělil skupinu a pravil:

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ

chudým vystěhovalcům, kteří byli vyhnáni z příbytků svých (Hašr:8)

A též pravil:

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا

A ti, kdož přišli po nich, hovoří: „Pane náš, odpusť nám ... (Hašr: 10)“

Tedy kdokoli neříká výše uvedené, nepatří mezi ty, kteří mají právo na zisk z válečné kořisti.

IV. Korán je Slovo Boží

A Korán – to je Slovo Boží. Slyšel jsem Sufjána ibn ‘Ujejnu říci: „Korán je slovo Boží, kdokoli pak řekne, že byl stvořen, je inovátorem¹⁶, neposloucháme ho a neposloucháme kohokoli, kdo něco takového prohlásí.“

Sufjánovo vyjádření ohledně víry

A slyšel jsem Sufjána říci i toto: „Ímán bývá prohlášením i skutky, zvětšuje se a zmenšuje.“ Jeho bratr k tomu poznamenal: „Abú Muhammede, raději neříkej, že se též zmenšuje.“ Odvětil: „Mlč, bláhový! Dokonce se může zmenšit tak, že z něj už nic nezůstane!“

V. Věřící uvidí po smrti svého Pána

A potvrzujeme, že po smrti služebník může uvidět Alláha.

VI. Potvrzení Božích Vlastností

Potvrzujeme i vše to, o čem hovoří Korán i Sunna, jako:

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ

A říkají židé: „Boží ruka je spoutána okovy!“ Necht’ jsou jejich ruce spoutány okovy (Máida: 64)

Stejně jako:

السَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ

nebesa budou svinuta v pravici Jeho (Zumer:67)

A ani Korán, ani Sunna tomu neuvedli příměr. Proto v tom nepřeháníme, ale ani to nevysvětlujeme. Zastavujeme se tam, kde se zastavuje i Korán a Sunna a říkáme:

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

Milosrdný - On na trůn Svůj vznešeně usedl (TáHá:5)¹⁷

A kdokoli smýšlí jinak, než takto, je *mu’attal*¹⁸ a *džehmí*¹⁹.

¹⁶ Arab. مبتدع *mubtedi’*, inovátor, kdokoli, kdo přimyslí do náboženství něco, co do ní v okamžiku smrti Božího Posla صلى الله عليه وسلم nepatřilo a odporuje chápání Prorokových společníků.

¹⁷ Ivan Hrbek nepřesně přeložil عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ‘ala l-arši ‘stewá jako „vznešeně sedí.“

VII. Rozdíl mezi ahlu s-sunna²⁰ a chawáridž²¹

A neříkáme, co říkají chawáridž, tedy že „kdokoli se dopustí velehríchu²², dopustil se činu bezvěrectví.“ Nelze se dopustit tekfíru²³ nad žádným hříšníkem.

Za nevěřícího lze označit pouze toho, kdo odvrhne některý z pěti pilířů²⁴, které jmenoval Boží Posel Muhammed صلى الله عليه و سلم:

بُني الإسلامُ على خمسٍ، شهادة أن لا إله إلا الله ، وأنَّ محمدًا رسولُ الله و إقامة الصلاة ، و إيتاء الزكاة ، و صوم
رمضانَ، و حجَّ البيتِ

„Islám stojí na pěti: svědectví, že není božstva kromě Alláha a že Muhammed je Posel Boží, vykonání modlitby, uhrazení zekátu²⁵, půst v Ramadánu a vykonání poutě²⁶ k Domu²⁷.“²⁸

Kdy je ustaven důkaz proti tomu, kdo odvrhne některý z pilířů islámu?

U třech z nich není sporu v otázce toho, kdo je opustí.

Kdokoli nepronese „není božstva kromě Alláha,“ kdo nedodržuje modlitbu a kdo se nepostí, protože tím tyto věci vědomě odkládá z jejich stanoveného času.²⁹ A pokud je vědomě odkládá z jejich stanoveného času, nikdy je nebude moci nahradit.

Co se týče zekátu, kdo jej nedá, může jej dát později, ale je hříšníkem, neboť jej nehradí.

Co se pouti týče, kdokoli je povinen ji vykonat a nachází pro ni prostředky, pak je pro něj povinností, ale není to pro něj povinností již toho stejného roku, proto nemůže být prohlášen za nevěřícího, neboť je zde tato pochybnost, že ji ještě může vykonat. Není ani hříšníkem, pokud jej odkládá, tak

¹⁸ Ten, kdo napadá Boží Vlastnosti svým špatným a inovativním výkladem.

¹⁹ Ten, kdo neuznává Boží Vlastnosti a zároveň smýšlí, že Korán byl stvořen.

²⁰ Lid Sunny, tedy ti, jejichž věrouka je v souladu se Sunnou.

²¹ Nejranější odštěpenecký proud islámu, který povstal proti chalífovi 'Alímu, budiž s ním Alláh spokojen, a nakonec stál i za jeho vraždou. Jiné muslimy prohlašovali za nevěřící na základě jejich hříchů a považovali proto jejich krev, majetek a čest za napadnutelnou.

²² Arab. كبيرة kebíra, hřích, za který je Koránem či Sunnou vzpomenua hrozba sankcí na tomto nebo na onom světě, vedle samotného faktu, že jde o hřích.

²³ Arab. تكفير, prohlášení muslima za nevěřícího.

²⁴ Odvrhnutím lze myslíme přesvědčení o tom, že daný pilíř není náboženskou povinností. Nevykonávání povinnosti pěti denních modliteb dle většinového názoru samo o sobě konstituuje nevíru, byť by i dotyčný potvrzoval jejich závaznost. Modlitba tak tvoří mezi všemi ostatními činy výjimku. Tohoto chápání byli dle podání zaznamenaného at-Tirmízím v *Sunenu*, č.2622, všichni sahábové. Totéž uvádí od Bišra ibn Mufaddala i al-Hákim v *Mustedreku*, č. 1248, podání je sahíh. Toto zaznamenávají al-Merwezí a al-Lálikái. Toto zastávali imámové Ahmed, Ishák ibn Raháwejh, Abdulláh ibn Mubárek a mnozí další z prvních i pozdějších generací muslimů. Stejného názoru byli i Ibn Tejmíjja a Ibn Hazm.

²⁵ Arab. زكاة Náboženská daň definovaná ze stanovené výše daným procentem celku.

²⁶ Arab. حج hadždž, pouť do Mekky a jejího nejbližšího okolí v určitý stanovený čas v roce, s vykonáním určitých stanovených aktů a způsobů uctívání.

²⁷ Arab. البيت al-bejt, odkazuje na Ka'bu, svatyni Jediného Boha v Mekce, která je první svého druhu na světě.

²⁸ Zaznamenal Muslim v *Sahíhu*, hadís č. 19; Ibn Hibbán v *Sahíhu*, hadís č. 1446 a další.

²⁹ Tj. tím, že je nevykonat v určeném čase, jich de facto zanechal.

jako je hříšníkem ten, kdo odkládá platbu zekátu, protože zekát obsahuje i nárok chudobných muslimů, ke kterým plyne a pokud je uhrazen, může jim být rozdán.

Pokud někdo zemře s lítostí, že mohl hadždž vykonat, ale neučinil tak, bude vroucně žádat, aby byl navrácen na tento svět a mohl se na pouť vypravit. V takovém případě je povinností jeho rodiny vykonat hadždž za něj a my můžeme prosit Alláha, aby toto přijal stejnou hodnotou, jako kdyby dotyčný pouť absolvoval sám osobně, neboť byl přece věřícím a všichni lidé se přišli za něj modlit po jeho smrti.